

конкретному випадку – завдань і цілей проектування навчального процесу підготовки майбутнього фахівця засобами інноваційних технологій).

Список використаної літератури

1. Лебедик Л. В. Компоненти структури підготовленості викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем / Л. В. Лебедик // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / ред. кол.: акад. І. Ф. Прокопенко (голов. ред.) та інші. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. – Вип. 49. – 231 с. – С. 80-95.
2. Лебедик Л. В. Критерії готовності майбутнього викладача до проектування дидактичних систем / Л. В. Лебедик // Збірник наукових праць ПНПУ імені В. Г. Короленка. – Випуск 69. – Наукове видання «Педагогічні науки». – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 139 с. – С. 69-73.
3. Лебедик Л. В. Проектування інформаційних технологій фахової підготовки майбутніх педагогів / Л. В. Лебедик // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Випуск 71. – Наукове видання «Педагогічні науки». – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 188 с. – С. 60-64.
4. Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : [монографія. : у 2 кн.] / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. – Кн. 2. – 230 с.
5. Стрельников В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2006. – 334, [1] с.
6. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. – К., 2007. – 461 с.
7. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи (підготовка бакалаврів економіки) : монографія / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. – 329 с.
8. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. - К.: Рад. школа, 1977. – Т.4. С. 7 – 390.
9. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: в 5 т. - К.: Рад. школа, 1976. – Т.2. - С. 419 – 654.

Валентина Гладкова

УРАХУВАННЯ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Фізичне виховання учнів було однією із провідних проблем наукової і практичної діяльності Василя Олександровича Сухомлинського. Питанням фізичного виховання та збереження здоров'я дітей він присвятив цілий ряд книг та статей. У своїх творах «Павлівська середня школа», «Сто порад учителям», «Розмова з молодим директором школи», «Серце віддаю дітям» та ін. він розкрив їх виховні можливості. Вивчаючи медичну літературу, Василь Олександрович переконався в необхідності розуміння педагогом внутрішніх фізіологічних, психічних, вікових і статевих процесів, що відбуваються в організмі школярів. Він стверджував, що «педагог не має права не знати, що робиться з дитиною, чому вона нездорова, як стан здоров'я позначається на її розумовому і моральному розвитку» [8, с. 43].

На основі поглядів В. О. Сухомлинського про фізичне здоров'я окреслимо шляхи формування знань про фізичне здоров'я майбутнього викладача закладу вищої освіти.

Напрямами реалізації змісту підготовки з фізичної культури є формування основ для всебічного розвитку здоров'я студентів; підвищення рівня фізичної підготовленості, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних з ними знань; підготовка до повноцінного життя в природних, техногенних та соціальних умовах; до безпечної трудової діяльності та надання першої допомоги.

Зважаючи на важливість знань про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання майбутнього викладача закладу вищої освіти, змісту навчальної програми з фізичної культури, слід звернути увагу на вирішення пізнавальних та виховних завдань, а саме розширення кругозору; виховання інтересу та звички до занять фізичними вправами; виховання дбайливого ставлення до свого здоров'я; формування стійких мотиваційних установок на здоровий спосіб життя; усвідомлення необхідності розвивати свої фізичні здібності; виховання морально-вольових і психологічних якостей

особистості. Враховуючи вищезазначене, фізичне виховання майбутнього викладача є актуальною проблемою у діяльності закладу вищої освіти.

Аналіз останніх джерел і публікацій з фізіології, філософії, психології, педагогіки засвідчив посилену увагу науковців до розгляду теоретичних та практичних засад формування знань з фізичної культури, позитивних мотивів та потреби до цих занять з фізичної культури, виховувати бажання систематично займатися фізичною культурою та отримувати задоволення від цього (В. Вінник; П. Дуркін, В. Кінденко, Б. Куланін, Л. Лебедик [1], В. Пономарчук, В. Приходько, С. Сичов, В. Стрельников [2-7], В. Сухомлинський [8-9] та ін.).

У той же час питання розвитку знань про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання майбутнього викладача закладу вищої освіти не були предметом цілісного педагогічного дослідження.

Ураховуючи ідеї Василя Сухомлинського про фізичне здоров'я та на основі аналізу сучасних підходів до визначення та змістового наповнення поняття «знання» спробуємо детальніше розглянути поняття «знання про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання майбутнього викладача закладу вищої освіти».

Видатний український педагог відзначав, що велику роль у фізичному і духовному розвитку дітей відіграють заняття фізкультурою і спортом. Але серйозну функцію ці заняття виконують лише тоді, – наголошував він, – коли вся навчально-виховна робота перейнята турботою про здоров'я, про гармонію фізичного і духовного: «Ми добиваємося того, щоб виконання гімнастичних вправ давало насолоду, стало потребою організму. Людина повинна займатися спортом не тільки для досягнення успіху в змаганнях, а й для формування своєї фізичної досконалості» [8, с. 140]. Турбота про людське здоров'я, на думку В. О. Сухомлинського, а тим більше про здоров'я дитини, – це не просто комплекс санітарно-гігієнічних норм і правил, не перелік вимог до режиму харчування, праці, відпочинку, але й систематичне виконання фізичних вправ. Мета таких вправ – виховати почуття краси рухів, силу, гармонійність, спритність, витривалість. Під час розучування рухів на заняттях з фізкультури велика увага у Павлівській середній школі приділялась естетичній досконалості, красі, як одного із головних стимулів, що спонукають учнів щодня робити ранкову гімнастику: «Ми прагнемо привести вихованців до переконання, що завдяки регулярним вправам у них не тільки розвивається краса тіла, гармонія рухів, а й формується характер, гартується сила волі. Організуючи виконання таких вправ, як біг, ходьба на лижах, плавання, ми надаємо великого значення естетичному задоволенню. З цих та інших видів спорту в нас стало правилом проводити змагання на першість з краси, граціозності, гармонії рухів, а швидкість вважаємо другорядним елементом. Тут не тільки демонструється, а й створюється краса, фізична досконалість, тобто досягається головна мета фізичного виховання. Взагалі ми вважаємо неприпустимими змагання, де єдиним критерієм успіху є швидкість рухів. Це прищеплює нездоровий азарт, честолюбство. У таких змаганнях часто немає краси, відсутні естетичні вимоги і, що особливо неприпустимо, немає справжньої масовості і не враховуються індивідуальні можливості. Не можна перетворювати спорт із засобу фізичного виховання всіх дітей у засіб боротьби за особистий успіх, не можна ділити дітей на здібних і нездібних щодо занять спортом, не можна розпалювати нездорові пристрасті ажіотажем боротьби за уявну честь школи. Спорт стає засобом виховання тоді, коли він – улюблене заняття кожного» [8, с. 141-142].

Найбільш важливим компонентом змісту фізичної культури є відповідний рівень знань даної галузі. Знання визначають як обсяг отриманої інформації – сприйнятої, усвідомленої та закріпленої в пам'яті кожної людини. Знання освоюються у процесі діяльності та фіксуються у вигляді уявлень, фактів, понять і закономірностей. На їхній основі створюється повний та більш чіткий вигляд вивченого матеріалу [1-7].

Знання в сукупності з навичками і уміннями забезпечують правильне відображення уявлень і мислення, понять, законів природи і суспільства, взаємостосунків та взаємодії людей, місце людини в суспільстві та її поведінки. Вони допомагають визначити свою позицію по відношенню до дійсності. Придбання знань сприяє розвитку самосвідомості людини.

Знання – набуття досвіду, одержаного в процесі діяльності, перевірений практикою результат пізнання дійсності. Знання мають складну структуру, яка може містити три рівні. Перший рівень є відображенням дійсності, дає інформацію про неї. Другий рівень є розумовою реконструкцією відображеного об'єкта й створення його образу. Третій – рівень схем, практичної дії, є матеріалізацією створеного образу діяльності.

Рівень знань визначається загальним обсягом інформації, яка отримана і узагальнена в результаті вивчення й аналізу об'єкта.

Компонентом знань з фізичної культури у програмі «Основи здоров'я і фізична культура» для вищих навчальних закладів є теоретичний розділ «Теоретико-методичні знання». Він дозволяє формувати спеціальні знання, уміння та навички використання засобів фізичної культури з метою забезпечення оптимальної життєдіяльності організму, тілесного й інтелектуального самовдосконалення. Цей розділ дає можливість одержувати інформацію (знання), завдяки якій формується усвідомлена життєва необхідність, придбання прикладних умінь та навичок, оволодіння способами їхнього творчого застосування з метою досягнення високого рівня фізичної та розумової працездатності. Теоретико-методичні знання формують уявлення про можливості власного організму, елементарного моніторингу за станом власного здоров'я, а також самостійно створювати та реалізовувати програми самовдосконалення.

До теоретико-методичних знань для студентів педагогічних спеціальностей входять такі питання: фізична культура в Україні, планування та методика розвитку основних фізичних якостей, ознаки перевтоми, фізичні вправи як ефективний засіб підвищення працездатності, організація і проведення позанавчальних занять зі студентами, дотримання рухового режиму та правил безпеки і гігієни під час занять фізичними вправами, правила та методика самостійних занять фізичними вправами, надання першої медичної допомоги в разі травмування, основні поняття і принципи системи фізичного виховання в закладах освіти, основи техніки, тактики та правил вивчених видів спорту, інструкторська і суддівська практика.

Теоретико-методичні знання студентів педагогічних спеціальностей включають такі питання: фізичні вправи для підготовки до праці, служби в армії, набуття професії, гармонійного розвитку майбутньої матері, самоконтроль за впливом фізичних навантажень, перша допомога у разі спортивного травмування, фізична культура в сім'ї, впровадження здорового способу життя, вплив фізичної культури на стан здоров'я, методика самостійних занять фізичними вправами, фізична культура як важлива складова загальної культури людини.

У законодавчій базі фізичної культури та спорту в Україні теоретичні знання мають незначні відмінності. Зокрема, більш широко розкриваються питання – основні характеристики формування здорового способу життя, статевої зміни в організмі чоловіка та жінки, організація та способи активного відпочинку, методи самоконтролю і самооцінки стану здоров'я, правила і методика проведення самостійних занять фізичними вправами, методи фізичного вдосконалення людини, методика розвитку фізичних якостей.

Наявність рівня знань про фізичну культуру і спорт є необхідною передумовою фізкультурно-спортивної діяльності студентів педагогічних спеціальностей, а отже, і реалізації потреб у сфері фізичної культури.

Головною вимогою до методики викладання теоретичного матеріалу в процесі занять фізичної культури є забезпечення повноцінних знань без збитку для рухової активності й якісного рішення всього комплексу основних завдань занять.

При плануванні теоретичного матеріалу беруться до уваги види знань, закономірності їх засвоєння, місце теоретичних положень у структурі і змісті шкільного заняття фізичної культури, особливості пізнавальної діяльності тих, кого навчають, в умовах занять фізичними вправами.

Основним методом технології процесу формування знань з фізичної культури є метод інформації. Інформація – це, по-перше, відомості, що є об'єктом зберігання, переробки і передавання, по-друге повідомлення про основні положення, категорії, поняття, методи, принципи та організацію діяльності. У системі фізичного виховання вона має інтеграційний характер.

Ефективність інформаційного впливу в процесі формування знань визначається в когнітивній формі (свідоме прагнення до одержання знань про роль фізичної культури і спорту, що є компонентом фізичного здоров'я людини) і активній (позитивного ставлення й організація власних фізкультурно-оздоровчих занять). Наведені форми є компонентами поведінки студентів.

Методи інформаційного впливу в процесі формування знань носять різноманітний характер – інформаційно-рецептивний і дослідницький. Найбільш розповсюдженими у системі вищої освіти є словесні методи (лекції, бесіди, диспути, використання пояснень, вказівки, обговорення, коментарі) з використанням різних засобів наочності. Дані методи не тільки формують знання, але й позитивно впливають на організацію навчально-пізнавальної діяльності, мотивацію.

Таким чином, на основі поглядів В. О. Сухомлинського про фізичне здоров'я нами з'ясовано, що формування знань з фізичної культури сприяє інтелектуальному розвитку студентів. У системі освіти набуття знань здійснюється за допомогою інформаційного методу, а ефективність процесу засвоєння теоретико-методичного матеріалу з фізичної культури залежить від системи контролю.

Список використаної літератури

1. Лебедик Л. В. Оцінювання культури вищого навчального закладу через якість здоров'язбережувального середовища / Л. В. Лебедик // Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості : збірник статей. – Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2017. – Т. 1. – 583 с. – С. 495-500.

2. Стрельников В. Ю. Використання теорій інтенсивного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту / В. Ю. Стрельников // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)». Зб. наукових праць. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. ЗК2 (71) 16. – 370 с. – С. 316-319.
3. Стрельников В. Ю. Емоційний складник здоров'язберігаючого навчального середовища / В. Ю. Стрельников // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)». Зб. наукових праць / за ред. Г.М. Арзютова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Вип. ЗК1 (56) 15. – 407 с. – С. 343-347.
4. Стрельников В. Ю. Підготовка вчителів фізичної культури до проектування системи інтенсивних тренувань / В. Ю. Стрельников // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Збірник наукових праць. Випуск 36. – Харків : Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2012. – 270 с. – С. 80-84.
5. Стрельников В. Ю. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до проектування системи інтенсивних тренувань / В. Ю. Стрельников // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Вип. 5 (30) 13. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 596 с. – С. 361-365.
6. Стрельников В. Ю. Розвиток проектувальної майстерності майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту / В. Ю. Стрельников // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)». – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – Випуск ЗК (45) 14. – 520 с. – С. 395-399.
7. Стрельников В. Ю. Формування здоров'язбережувального навчального середовища університету шляхом регулювання емоційних станів його суб'єктів / В. Ю. Стрельников // Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості : збірник статей. – Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2017. – Т. 1. – 583 с. – С. 520-527.
8. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С.7-390.
9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – С.5-279.

Людмила Грищенко

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Система виховання і навчання В.О. Сухомлинського вже понад півстоліття привертає увагу педагогів усього світу, а його спадщина в умовах українських реалій особливо актуальна, адже йдеться не просто про абстрактні педагогічні істини, а і їх імплементацію в життя конкретної людини. Теорія і практика виховання молодших школярів засвідчує, що духовні цінності ефективно засвоюються в процесі вивчення казок видатного педагога і вченого В. О. Сухомлинського, адже саме в них проявляються риси антеїзму – зв'язок з українським буттям, кордоцентризму – звернення до серця дитини та екзистенціалізму в контексті вираження глибинних проявів душі українського народу.

На основі спадщини В.О. Сухомлинського виявимо потенційні можливості змісту фахових дисциплін для формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Необхідність формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців до професійної діяльності викликана потребами українського суспільства у спеціалістах з високим рівнем особистісного та професійного розвитку, що дозволить їм ефективно вирішувати складні фахові завдання у сучасних динамічних реаліях, максимально відповідати світовим стандартам професіоналізму.

Фундаментальна основа підготовки фахівців – фахові дисципліни, які покликані формувати систему міцних теоретичних знань, практичних умінь і навичок правильно аналізувати відповідні процеси, швидко приймати рішення, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими явищами, орієнтуватись у ринковому середовищі, що постійно змінюється.